

Fængselsvæsen.

Danmark.

Meddelelser om dansk Fængselsvæsen 1913.

En Lærebog for Opsynsbetjente ved Straffeanstalterne er i Foraaret 1913 udgivet af Direktoratet for Fængselsvæsenet til Brug ved den tidligere i Tidsskriftet (1' Aargang, 1' Hefte pag. 68) omtalte teoretiske Uddannelse af Fængselsbetjentene.

De samme Steds (pag. 70) omtalte psykiatriske Undersøgelser af de i Straffeanstalterne for Mænd hensiddende Fanger, hvortil der ved Finansloven for 1913—14 bevilgedes 4.500 Kr., paabegyndtes d. 1' Oktober 1913 i Vridsløselille Straffeanstalt. De foretages af Dr. med. *George E. Schröder* i Henhold til en af ham udarbejdet, af Sundhedsstyrelsen og Fængselsdirektoratet godkendt Redegørelse for Fremgangsmaaden ved deres Iværksættelse. I denne Redegørelse, hvori der forbeholdes Ret til at ændre Planen paa de Punkter, baade i videnskabelig og praktisk Henseende, hvor det efter de under Arbejdets Udførelse indhentede Erfaringer skulde vise sig formaalstjenligt, udtaler Dr. Schröder følgende:

»Det vilde af Hensyn til den knapt tilmaalte Tid være fristende paa Forhaand at udskille fra Undersøgelsen nogle af det overvældende store Antal Fanger — ca. 900 eller mere — hvoraf Materialet maa antages at bestaa, men da det ikke a priori kan siges, hvilke disse skulle være, maa det anses for mest formaalstjenligt at gennemgaa hele Materialet løseligt og underkaste de Tilfælde, som efter denne Gennemgang maatte frembyde Interesse, nærmere Undersøgelse, enten en Gang for alle eller saaledes, at man flere Gange vendte tilbage til den samme Person.

For saavidt muligt at faa en objektiv Bedømmelse af, hvilke

Fanger der skulde undersøges nærmere og hvilke ikke, har jeg tænkt mig som »Indikator« at anvende en saakaldet »Intelligensprøve«, nærmest af den Art, som er i Brug ved Københavns Kommunehospitals VI Afdeling, hvorigennem ikke alene intellektuelle Forhold, men ogsaa etiske og moralske berøres, saaledes at alle Personer, der bestod denne Prøve uden Vanskelighed, i Almindelighed maatte anses for Individier, overfor hvem en nærmere Undersøgelse var overflødig, medens de andre — de der frembød en Defekt paa det intellektuelle eller etiske Omraade — blev nærmere undersøgte. Jeg maa tilføje, at denne Metode, selv om den, foruden at frembyde Mangler i Retning af virkelig Objektivitet, hvilket den har til fælles med al anden klinisk Psychiatri, ogsaa frembyder Mulighed for, at nogle »interessante Tilfælde« undslipper Undersøgelsen, dog forekommer mig at være den, hvor disse Mangler paa en Gang er mindst udtalte.

Ved det videre Arbejde med de saaledes sigtede Tilfælde maa det være Maalet dels ved Hjælp af egne Undersøgelser efter moderne Principper (under Samtaler, skematiske Undersøgelser, eventuel Observation af Fangen under de lidt friere Forhold, som Sygeafdelingen frembyder) og dels ved Gennemarbejdelse af det aktmæssige Materiale først at skabe en Række »Journaler« i klinisk-psychiatrisk Forstand og derefter underkaste disse en samlende Bearbejdelse efter de almindelige kliniske Systemer.

Den praktiske Udførelse af Undersøgelserne i Fængslerne fremgaar direkte af Opgavens Art og det foranførte og tænkes iværksat paa følgende Maade:

Da det er Undersøgelsens Formaal at tilvejebringe en Bedømmelse af Fangernes aandelige Standpunkt i al Almindelighed, og da Bestanden af Fanger paa de enkelte Straffeanstalter efter de officielle Beretninger fra Fængselsdirektoratet talmæssig set er nogenlunde jævnt fordelt Aaret igennem, hvorved større Forandringer eller Svingninger i Fordelingen af de Tilfælde, der i denne Sammenhæng har Interesse, paa Forhaand synes udelukkede, vil det, naar Undersøgelsen som omtalt skal omfatte samtlige Fanger, være naturligt at vælge at undersøge alle dem, der paa en given, men tilfældig valgt, Dato maatte befinde sig i et af de opgivne Fængsler. Herved vilde man opnaa at faa ligesom i Tværsnit et velafgrænset Materiale til Undersøgelse, upaavirket af vilkaarlig fastsatte Indskrænkninger, hvis Rækkevidde ikke kan overses. Alle andre Metoder, f. Eks. Undersøgelse af Fanger lige før Løsladelsen eller af ny indkomne Fanger i et begrænset Tidsrum, vilde, hvis det ikke netop drejede sig om et Antal Fanger, der var lige saa stort som den daglige Gennemsnitsbelægning,

give et saadant vilkaarlig indskrænket Materiale, og Undersøgelse f. Eks. af kun specielle Arter af Forbrydelser vilde ogsaa give en Ensidighed, hvis Betydning man ikke var i Stand til at bedømme.

Den Dato, der vælges til Repræsentant for det paagældende Fængsels Gennemsnitsbelægning, bør være skudt et anseligt Tidsrum — indtil flere Maaneder — frem i Forhold til det Tidspunkt, hvor Undersøgelsen tager sin Begyndelse, da man derved kan opnaa i god Tid at faa et Overblik over den Del af den forhaandenværende Fangebestand, som ogsaa er til Stede i Fængslet den valgte Dato og altsaa skal undersøges — en Fordel man foruden her kun kan opnaa ved en enkelt af de andre Metoder — og fordi man desuden derved kan faa Tid til flere Gange at vende tilbage til den samme Fange, om dette skønnes nødvendigt — ogsaa en Fordel, som man foruden ved denne ogsaa kun kan opnaa ved en enkelt af de andre Metoder.

Til Slut skal bemærkes, at der ikke er Anledning til at fastsætte den samme Dato for alle Fængslerne, idet Datoen som tilfældig valgt Tidspunkt for Gennemsnitsundersøgelsen ved det ene Fængsel ikke kan tænkes at have nogen Forbindelse med eller Indflydelse paa Valget af Tidspunktet for Undersøgelsen i det andet Fængsel, end ikke selv om Forholdet er som ved Vridsløselille og Horsens Straffeanstalter, hvor der af og til overflyttes Fanger fra den første til den sidste — idet dette, saa vidt det kan ses af de officielle Beretninger, sker nogenlunde jævnt fordelt i Aarets Løb svarende til Behov og Pladsforhold. Endelig taler et Forhold ogsaa for ikke foreløbig at ansætte den samme Dato for alle Fængsler, idet Forandringer i Planen som anført ikke er udelukkede, hvis Erfaringer fra den først foretagne Undersøgelse skulde gøre saadanne ønskelige.

Straffeanstalterne undersøges efter Fængselsdirektørens Forslag i følgende Orden: Vridsløselille, Horsens og Nyborg.«

Da det allerede har vist sig, at Undersøgelserne ikke kunne tilendebringes i Løbet af et Aar, men i ethvert Fald ville strække sig over to Aar, er der paa Finanslovsforslaget for 1914—15 søgt en ny Bevilling paa 4.500 Kr. til Fortsættelse af Undersøgelserne.

Paa Foranledning af Direktoratet for Fængselsvæsenet er der paa Forslaget til Finanslov for 1914—15 optaget et Beløb af 1.000 Kr. som første Del af en fireaarig Bevilling paa 4.000 Kr. til Tilvejebringelsen af en Samling af

Love, ministerielle Resolutioner og andre Bestemmelser vedrørende Fængselsvæsenet og Straffuldbyrdelsen i Danmark, svarende til den norske Samling af »Love, Resolutioner, Reglementer, Instrukser, Skrivelser m. v. vedkommende Fængselsvæsenet« og den svenske Samling af »Författningar och Föreskrifter rörande svenska Fångvården«.

I de sidste ca. 50 Aar har Arbejdsdriften i Straffeanstalterne været ordnet saa godt som udelukkende efter Entreprisesystemet, idet saa godt som alle Fangerne — bortset fra dem, der sysselsættes i Anstaltens egen Tjeneste — have arbejdet for private Entreprenører. Heri er der nu, efter Nyborg Straffeanstalts Ibrugtagelse den 12^e Juli 1913, sket en Forandring. I Januar s. A. fremsatte Direktoratet for Fængselsvæsenet overfor Justitsministeren en nærmere motiveret skriftlig Indstilling om i Nyborg Straffeanstalt og eventuelt senere i de andre Straffeanstalter at indføre en Ordning af Arbejdsdriften, hvorefter Staten selv beskæftiger Fangerne (Regiesystemet) med Fremstilling, derunder Reparation, af Genstande til Statens eget Brug. Blandt dem, der teoretisk og praktisk beskæftiger sig med Fængselsvæsen, er det utvivlsomt nu den almindelige Mening, at Regiesystemet er det fra et *penitentiært* Synspunkt bedste System for Ordningen af Arbejdsdriften i alt Fald i større Fængsler, og Erfaringerne fra fremmede Lande viser, at den foreslaaede Ordning, der kort kan betegnes som »Statsdrift til Statsbrug«, er den i *økonomisk* Henseende heldigste. Endvidere synes den at være den for *det frie Erhvervsliv* mest hensynsfulde Ordning. Det frie Erhvervs Klager over den det ved Fangearbejdet paaførte Konkurrence har i alle Lande været fremførte, lige saa længe som man har haft et rationelt ordnet Fængselsvæsen. Denne Konkurrence, hvis Betydning — i Betragtning af Fangernes Antal og Ydeevne med Hensyn til industrielt Arbejde — ofte er bleven urimelig stærkt overdreven, er givet med den Kendsgerning, at Loven for de fleste og hyppigst anvendte Arter af Frihedsstraffe paabyder Arbejdstvang, og den kan overhovedet kun undgaas, hvis man enten vil forbyde alt Fængselsarbejde — et saadant Forbud udstedtes i Frankrig i 1848, men ophævedes allerede det følgende Aar — eller hvis man vil paabyde, at Fangearbejdet skal være ganske uproduktivt, saaledes som man har kendt det bl. a. i England indtil for

nogle Aar siden. Da baade penitentiære og statsøkonomiske Hensyn gør begge disse Udveje uantagelige, kan Bestræbelserne kun gaa ud paa at gøre den nævnte Konkurrence saa lidt odios for det frie Erhverv som muligt. Og i saa Henseende har Systemet »Statsdrift til Statsbrug« et Fortrin fremfor baade de forskellige Entreprisesystemer (Forpagnings-, Kontrakt- og Akkordsystemet) og Regiesystemet anvendt saaledes, at Staten sælger de fremstillede Genstande til Private.

Resultatet af den ovennævnte Indstilling er blevet, at der under 7' Marts 1913 er udstedt en kgl. Anordning, der fastsætter, »at Arbejdsdriften i Straffeanstalten ved Nyborg og eventuelt, efter nærmere Bestemmelse af Justitsministeren, ogsaa i de andre Straffeanstalter ordnes saaledes, at Staten selv beskæftiger Fangerne ved Fremstilling, derunder Reparation, af Genstande til Statens eget Brug, hvorfor samtlige Ministerier og de under dem sorterende Afdelinger og Institutioner i videst muligt Omfang bør rette Henvendelse til det under Justitsministeriet oprettede Kontor for Arbejdsdriften i Straffeanstalterne om Forfærdigelse af saadanne Brugsgenstande, som kunne fremstilles i nævnte Anstalter, og, hvis der næres Tvivl om, hvorvidt en Brugsgenstand kan forfærdiges i Straffeanstalterne, rette Forespørgsel derom til bemeldte Kontor«.

Naar den nye Ordning foreløbig kun er indført i Nyborg Straffeanstalt, skyldes det — foruden at man naturligvis har maattet respektere det Opsigelsesvarsel, som fastslaas i de med Entreprenørerne afsluttede Kontrakter om Fangearbejdskraften i de andre Anstalter — at det er anset for rettest først at indvinde nogen Erfaring om det nye System, forinden det eventuelt bringes til Anvendelse ogsaa i de andre Anstalter. Paa den anden Side agtes den nye Ordning indført snarest muligt i disse Anstalter, da Ordningens i økonomisk Henseende gunstige Resultat noget er afhængig af, at den kan gennemføres i stor Udstrækning.

Fangearbejdet i de danske Straffeanstalter har i tidligere Tider været drevet af Staten dels til dennes eget Brug dels til Salg til Private; Resultatet var uheldigt i økonomisk Henseende. Da dette imidlertid utvivlsomt væsentligst skyldtes, at Ledelsen af Arbejdsvæsenet var lagt i Hænderne paa Fængselsbestyrelserne, hvis Uddannelse jo ikke frembød nogen Mulighed for Sagens heldige Gennemførelse, maatte det staa Fængselsdirektoratet klart, at den første Betingelse for

en heldig Gennemførelse af den ved ovennævnte kgl. Anordning indførte Ordning var, at den sættes i Værk og ledes af en Mand med forretningsmæssig Uddannelse og Erfaring — hvorfor det ikke kunde paaregnes, at den til Sagens Gennemførelse rette Mand kunde findes indenfor Fængselsstatens Rammer — og at der skabtes en Centralledelse, saaledes at Ledelsen af Arbejdsdriften i alle Straffeanstalterne samledes i een Mands Haand og ikke for hver enkelt Anstalts Vedkommende overlodes en til hver af disse knyttet Funktionær. Ligesom det er af stor Betydning, at der er Ensartethed i Ledelsen, saaledes er det af største Vigtighed for de Dispositioner, der skulle træffes i forskellige Retninger — med Hensyn til Indkøb af Raastoffer og Arbejdsredskaber, Indhentelse og Modtagelse af Bestillinger og disses Fordeling mellem de forskellige Anstalter m. m. — at en enkelt Mand har hele Ledelsen i sin Haand. Lederen maa dernæst have Ophold i København, for at han til Stadighed kan have den rette Føling med de forskellige Grene af Statsforvaltningen, for hvilke der kan udføres Arbejde. Kun en Mand, der har dette, og som samtidig kan disponere over Arbejdskraften i samtlige Anstalter, kan tilvejebringe det rette Forhold mellem Tilbud og Efterspørgsel. Det maa endvidere anses for heldigst, at Lederen af Arbejdsdriften ikke er en Embedsmand med fast Lønning, men at hans Gage sættes i Forhold til den Fortjeneste, som gennem hans Virksomhed tilføres Statskassen.

Det har endelig staaet Fængselsdirektoratet klart, at der maa gives Arbejdsdriftens Leder — hvis Opgave i flere Retninger frembyder betydelige Vanskeligheder — saa frie Hænder som muligt navnlig i Begyndelsen, hvor Vanskelighederne ere størst. Men da Arbejdsdriften i Fængslerne ikke kan eller bør beherskes udelukkende af forretningsmæssige eller økonomiske Hensyn, men ogsaa af penitentiære, maa han ikke blot samarbejde med Direktøren for Fængselsvæsenet og de enkelte Anstalters Inspektioner, men ogsaa i alle tjenstlige Anliggender være den førstnævnte undergiven.

Folketingsmand, Konsul *Aug. Birch* er bleven beskikket til — under Direktøren for Fængselsvæsenet gennem det under Direktoratet oprettede særlige »Kontor for Fængselsvæsenets Arbejdsdrift« — at lede Arbejdsvæsenet i Statens Straffeanstalter og virke som Konsulent for Kommunerne med Hensyn til Ordningen af Arbejdsdriften i de kommunale Fængsler — Arresthusene og Tvangsarbejdsanstalterne —

hvilken Arbejdsdrift flere Steder lader en Del tilbage at ønske baade i penitentiær og økonomisk Henseende.

Efter at Direktoratet for Fængselsvæsenet overfor Sundhedsstyrelsen havde udtalt og nærmere begrundet den For-
 mening, at Spørgsmaalet om Ønskeligheden af Forandringer
 i de *Bespisningsreglementer*, som gælder for de
 i Straffeanstalterne hensiddende Fanger, burde optages til
 Overvejelse, og derfor havde anmodet Sundhedsstyrelsen om
 at udtale sig om nævnte Spørgsmaal og eventuelt fremsætte
 Forslag til Ændringer i Reglementerne, har Sundhedsstyrelsen
 i Begyndelsen af 1913 med sin Anbefaling fremsendt en
 af dennes Konsulent i Hygiejne, Docent, Dr. med. *Alfr. Er-*
landsen under 21' Decbr. 1912 afgiven Betænkning over
 Spørgsmaalet indeholdende Forslag til Fuldkost-, Mellem-
 kost- og Sygekost-Reglementer for Mandsfangerne, medens
 det for Kvindefangerne gældende Reglement, der i væsentlig
 Grad adskiller sig fra de for Mandsanstalterne gældende, ikke
 foreslaas forandret. En nærmere Redegørelse for Indholdet
 af denne meget grundige og interessante Betænkning ligger
 udenfor Rammen af de her givne Meddelelser. For dem af
 Tidsskriftets Læsere, som maatte ønske at gøre sig bekendt
 med Betænkningen, oplyses, at den vil findes optagen i den
 i den nærmeste Fremtid udkommende Beretning om Straffe-
 anstalterne i Danmark for Finansaaret 1912—13, og at der
 allerede nu foreligger Særtryk af den. Over de i Betænk-
 ningen indeholdte Forslag til nye Bospisningsreglementer har
 Direktoratet indhentet Udtalelser fra Straffeanstalternes In-
 spektører og Læger, og efter at de saaledes fremkomne Ud-
 talelser har været forelagte Sundhedsstyrelsen til Erklæring,
 er Sagen nu i Direktoratet Genstand for en afsluttende Be-
 handling, som formentlig vil medføre, at der fra 1' Juli
 1914 i Mandsanstalterne indføres nye Bospisningsreglemen-
 ter i væsentlig Overensstemmelse med Sundhedsstyrelsens
 Forslag, hvilke Reglementers Gennemførelse kræver en Ud-
 videlse af Køkkenerne i Anstalterne i Horsens og Vridsløse-
 lille.

Medens de ved Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset i Kø-
 benhavn ansatte Embedsmænd og Betjente ved Plakat af
 31' August 1813 bemyndigedes til at bære en *Uniform*,
 have de overordnede Funktionærer, der have været knyttede
 til de Straffeanstalter, der ere oprettede siden den i Midten

af forrige Aarhundrede paabegyndte Reform af Landets Fængselsvæsen, ikke været normerede med Uniform, hvilket derimod har været Tilfældet med de ved Anstalterne ansatte Overbetjente, Mestre og Betjente. Heri er der nu for saa vidt sket en Forandring, som Justitsministeriet under 29' Maj 1913 i Henhold til kgl. Resolution af 26' s. Md. har udfærdiget et Uniformsreglement for Inspektorer og Viceinspektorer ved Landets Straffeanstalter. Ved dette Reglement normeres de nævnte Tjenestemænd fra 1' Juni 1913 med Uniform, »der saa vidt muligt skal bæres i Tjenesten navnlig ved Ronderinger i Straffeanstalten og under Fremstilling af Fanger«.

Den 12' Juli 1913 blev Nyborg Straffeanstalt tagen i Brug. Da der formentlig senere vil blive Lejlighed til her i Tidsskriftet at give en nærmere Omtale af Anstalten og de for Straffuldbyrdelsen i den fastsatte Regler, skal her kun meddeles følgende Oplysninger *). Lov af 13' Maj 1911 bemyndigede Justitsministeren til at anvende 1.200.000 Kr. til Opførelsen af en Straffeanstalt paa en Grund ved Nyborg. For 60.000 Kr. afkøbte Staten Nyborg Kommune et Areal paa ca. 38½ Td. Land. Paa en Del af dette — indenfor en Ringmur, der omspænder et Areal paa ca. 9 Td. Land — er der opført to Fængselsbygninger, en Økonomibygning og et Sygehus. Udenfor Ringmuren ligger en Inspektorbolig og to andre Funktionærboliger. Af de ved Lovens Udarbejdelse projekterede Bygninger mangler der et Tuberkulosesygehus, der skal være fælles for Horsens, Vridsløselille og Nyborg Straffeanstalter, et Gymnastikhus og et Par Funktionærboliger. Da der paa de allerede opførte Bygninger har fundet en ret betydelig Overskridelse Sted, staar det i Øjeblikket som tvivlsomt, om alle de resterende Bygninger ville blive opførte, hvortil vil kræves en supplerende Bevilling paa ca. 90.000 Kr. Den ene af de to Fængselsbygninger har Plads til 100 Cellerfanger og 10 Fællesfanger; den anden kan rumme 60 Cellerfanger og 54 Fællesfanger.

I Nyborg Straffeanstalt indsættes mandlige Forbedringshusfanger under 23 Aar, medmindre de mindst to Gange tidligere have udstaaet Strafarbejde. Under 28' Maj 1913 er der udfærdiget en kgl. Anordning om Fuldbyrddelse af For-

*) Jfr. Nord. Tidsskr. f. Strafferet, 1913, 1' Hefte pag. 72 og Ugeskrift f. Retsvæsen 1913 B pag. 177—183.

bedringshusarbejde i Nyborg Straffeanstalt, der indeholder Regler, som paa en Række Punkter afviger fra dem, der ellers gælder for Fuldbyrdselsen af Forbedringshusarbejde. Det havde imidlertid været ønskeligt, om Afvigelserne havde været endnu flere, saaledes bl. a. ogsaa med Hensyn til *Navnet* paa den Straf, som de Unge udstaar, og den Anstalt, hvori Straffen udstaas, saaledes at man i større Udstrækning havde opfyldt Fængselsdirektoratets Ønske om at gøre Nyborg-Anstalten til et »Ungdomsfængsel«. Den gældende Straffelov af 10' Febr. 1866 dannede imidlertid en Hindring i saa Henseende, en Hindring, som man naturligvis ikke *kunde* overvinde ved en kgl. Anordning, og som man — af Hensyn til det foreliggende Udkast til en ny Straffelov — ikke *vilde* overvinde ved at søge tilvejebragt en ny Lov, der kun indeholdt en delvis Reform af vor gældende Straffelovgivning. Det maa imidlertid erkendes, at man ved den nævnte Anordning er naaet et godt Stykke fremad i den rigtige Retning og i alt Fald saa langt, som det overhovedet er muligt indenfor de Grænser, som Straffeloven drager for en Reformering af Straffuldbyrdselsen ad administrativ Vej.

Januar 1914.

Thorkil Fusing.

Norge.

Fra fængsels- og tvangsarbeidsvæsenet i Norge. Av byraa-
chef Hartvig Nissen.

L ø n s r e g u l a t i v. Ved behandlingen av fængselsvæsenets budget for terminen 1913—1914 forelaa en lang række andragender om lønsforbedringer. I sit budgetforelæg uttalte Justisdepartementet bl. a. at en gennemgaaende forbedring av fængselstjenestemændenes lønninger maatte ansees absolut nødvendig. De forandringer i forholdene, økonomiske og sociale, som den senere tid hadde bragt med sig, hadde gjort at de vilkaar som tjenestemændene virket under, ikke længer var holdbare. Det maa erindres, fortsætter departementet, at den første og vigtigste betingelse for at straffefuldbyrdselsen skal svare til sin hensigt, er at fængslernes tjenestemænd fylder sin opgave. Det er i den henseende ikke nok at de utfører det arbeide som paaligger dem, paa en maate som ikke kan klandres. Skal der kunne ventes det utbytte av fangebehandlingen som er ønskelig, kræves der